

Başlamadan Kaybedilen Rus Kültür Savaşı

Savaş zamanı kültür ve sanat her zaman ikinci plana atılan unsurlar olmasına rağmen aynı zamanda savaşlar günümüz kültür, sanat ve edebiyatının gelişmesine yön veren en büyük etkenlerdendir. Batı dünyası ve Avrupa uzun yıllar sonra yeniden savaşın kendine bu kadar yakın olduğu dönemleri yaşamaktadır. Şu günlerde tüm dünya medyası ve akademisyenlerin büyük bir kısmı olayların siyasi noktalarına ve de silahlanmaya daha çok önem vermeye ve bu konuları araştırmaya öncelik vermektedirler. Ama sahadaki savaşın arka planında kültürel bir savaş devam etmektedir.

Sovyetler 1968'de Prag'a girdikleri gün aynı anda rus kemancı Rostropoviç Çek besteci Dvorak'ın eserlerini Londrada seslendiriyordu. Nasıl oldu da Batı yıllarca Orta Doğuda yerleşen rejimleri düşman olarak gördükleri halde Arapça filmlerle sorunu olmamış hatta tam tersi bu insanlarla teröristler aynı değil diyerek onlara imkanlar sunmuş, hatta Nazi Almanyası döneminde bile geçmiş Alman kültürü ve felsefesiyle bir sorun yaşamamış, ama günümüzde Rusya'ya karşı bu denli bir kültürel savaş yürütmek yolunu seçmiştir.

Bu konuya tekdüze, sadece Batı'nın sorunu olarak yaklaşmak doğru olmayacaktır. Çünkü Rusya özellikle 2008 Gürcistan ve 2014 Kırım işgalinden sonra dünyada ve özellikle Batı'da ve de geçmiş Sovyet ülkeleri arasındaki tüm "saygısını" kaybetmiştir. Bunun üzerine de Rusya'nın Ukranya savaşındaki bazı başarısız operasyonları ve ister siyasi ister askeri tutarsızlığı birçok ülkede Rus korkusunun yerini Rusofobiye bırakmıştır. Ama unutmamak gerekir ki Rusya bu kültür savaşını bugün kaybetmedi artık kaybetmiş bir ülkeydi, sadece rus kültürü batıda ve kendi sınır ülkelerinde güzel bir nostalji olarak yaşıyordu, Amerika'ya karşı kültürel savaşı kaybediştten yıllar sonra Ukranyaya saldırmasıyla birlikte artık nostaljik tadını da kaybetmiş oldu.

Günümüzde Rusya'dan diğər ölkələrə göç eden sanatçılar yeni bir olgu değıl, Rusya Sovyetler'den bu güne ABD ve Avrupa'ya birçok sanatçı ve yazarını göç etmeye zorlamış veya sanatçılar kendileri bu kararları vermişlerdir. Bu kararların verilme sebepleri değışkenlik gösterse de genel olarak toplanıldığında iki ana başlığa ayırmak mümkündür:

Rusya'nın politik yapısı ve kültürel tekdüzeliğı

Batı özgürlüğü ve bireyseliçiliğı

Trans Sibiryaya Demiryolu gibi çağının efsane bir demiryolunu yapmış ve modern coğrafya ve jeoloji bilimi ile tanınan bir ülkenin askerlerinin komşu Ukraynada yollarını kaybetmesi ve de dünya yazılı edebiyat klasiklerinin başını çeken eserleri bulunan bir ulusun günümüzde nasıl bu kadar gerilediğinin ve de kolaylıkla dünya tarafından dışlanan bir kültür haline gelmesinin sebepleri çok boyutlu olmakla birlikte bunun başını çeken sebeplerden biri Putin'in kültür ve eğitim politikalarıdır.

Rusya'nın kültürel alanda dünyadan kopukluğu sadece günümüz Rusyası ile kısıtlı değıl aynı zamanda Sovyetleri de ilgilendiren bir konudur. Çarlık Rusyası'nda edebiyat ve kültürel hayat Batıcıların (Западник) daha ağırlıklı olduğu bir ortamdı. Bu grup geleceğı ve modernliğı batıda görmekle birlikte Rus kültürünü de doğru olarak bir batı kültürü olarak görmekteydiler. Bu yüzdende günümüzde tanınan neredeyse tüm büyük edebi eserler ve resimler Çarlık Rusyası'nda yaranmış kültürel ürünlerdi. Devrim sonrasında bu durum tamamen değışti artık Rusya Batı'ya yabancı gözüyle bakmaya başlamış ve dünyaya kendilerinden olanlar (doğı bloku, komünist) ve olmayanlar olarak bakmaya başlamıştı. Rusya artık sanat, kültür, bilim elitlerinin değıl "nomenklaturanın" ülkesi olmuştu. Liyakatsizlik ve kültürel hayata siyasetin alet edilmesi Rus kültürünü çıkışı olmayan bir yola sokmuştu.

Günümüz modern Rusyası da bundan pek farklı bir yol izlememektedir. Sovyetlerin

dağılması sonrasında Çarlık siyasetlerine benzeyen politikalar izleyen Rusya yıllar geçtikçe yeniden sovyetleşmeye başladı. İlk önce Çarlık Rusyası'nın kültürel elitizmini devam ettirmeğe başlayan Rusya, Çar Sarayı gibi devlet erkanına daha çok kültür, sanat ve bilim insanlarına önem verse de Putin'in ikinci dönemiyle birlikte bu tamamen değişti. Ülkenin tüm idareleri ve elitleri gerçekten halktan çıkan elit insanlar yerine Putin'in seçtiği siloviklerin(силови́к) yani özellikle eski KGB ve ordu mensuplarının yer aldığı bir grup oldu. Rusya kültür ve sanata destek veren bir ülke olmaktan çıkmış ve yerine: "sergi, opera ve müzelerde sıkılıyorum" diyen bir Kültür Bakanına sahip bir ülkeye evrilmişti. Rusyanın en büyük kültürel öğesi olan edebiyatda Putin politikalarının yıkıcı etkisine maruz kaldı. Öyle ki yazıldıkları devirde savaşları kötüleyen, birliği, batıcılığı, hümanizmi meteden eserler Putin'in milliyetçi politikaları yüzünden gençler tarafından benimsenmez hale gelmiştir. Şöyle ki 1997 senesinde çıkan okullar için Rus Edebiyat müfredatı kısaca: "Edebiyat dersleri gençlere hümanizmi aşılama, rus edebiyatını öğrenme ve anlama ve de dünya edebiyatını benimseme" olarak belirtilmiş ama yıllar geçtikten sonra 2010 senesine geldiğimizde artık yeni müfredata bazı eklentiler yapılarak "rus milletini anlamak" "vatansever olmayı öğrenmek" ve "rus ve batı edebiyatının farkı" gibi konular ilave edilmiştir. Sorun burada başlıyordu, Rusya artık gençliğini Batıya kaybetmiş durumdaydı. 1960lardan başlayan stilyagi (стиляги) akımıyla birlikte artık rus gençleri giyimden müziğe kadar rus-sovyet kültürünü dışlamaya başlamış, batıyla komşu sovyet ülkelerinden Rusyaya gelen batı ürünlerinin (film, kitap, müzik, giysi) sayı ve hacmi önülemez

şekilde büyümüştü. Bununda devamı olarak 21 ci yüzyılda gençlerinin internet kullanma oranı yüksek, okuma yazma oranı yeterli olan bir ülkede Rusçu-slavist bir politika yürütmek artık imkansız hale gelmiştir. Çünkü Rusya gençlere seçim hakkı tanımayarak olanı sevdirmeye yoluna gitmiştir, Rus kültür hayatı tekdüzeliği bırakamamıştır. Artık Rusyada yaşasa bile liberal dünyanın bir parçası olan rus gençliği tüm kültürel seçimlerini Batı tarafına yöneltmiştir. Rusyanın günümüzde tüm televizyon ve internet kanallarını propaganda aleti

olarak kullanması gençleri legal olmayan yollardan bile olsa da yine de batı kültürünün ürünlerini kullanmaya devam etmektedirler. Bunun en büyük örneği Rusyanın sadece gündelik politikaları destekleyen film ve dizileri izlemek yerine sinemalardan batı filmleri istemesidir. Şöyle ki Batının tüm büyük şirketleri rus sinemalarına film ithalatını durdurduktan sonra sinemalar korsan yollarla filmleri edinmiştir. Savaş sonrası internetde erişim sorununu yaşayan ruslar VPN sağlayıcılarının verdiği rapora göre bu uygulamaları kullanarak gerçek savaş haberleri okumak yerine dizi ve film izlemeye daha çok zaman harcamaktadırlar.

Bu yüzden Putinin her konuşmasında Ukranyayı nazi,ırkçı ve rus düşmanı olarak suçlaması ve Ukranyaya yardım eden Batıyı da aynı kefeyle koymasısı ülkenin yaşlı kitlesinde bir etki yaratsada artık yeni nesilde bir etki yaratmamaktadır. Rusya ikinci dünya savaşından kalma bu eski propaganda usullerini kullanarak çağa ayak uyduramadıklarını bir daha herkese göstermişlerdir.

Ama bu savaşta Rusya tek taraf değil, Batı kendi kültürünü bir “yumuşak güç” aracı olarakta görmekte ve sadece Rusyayı değil tüm dünyayı etkilemektedir. Rusyanın karşısında sadece Amerika değil, aynı zamanda Batı kültürü dediğimiz kültür öbeği var. Bu konuyu anlamak için batıyı 3 kısma ayırmak tutarlı olacaktır. İlk olarak genel anlamda Batı kültürü çoğunlukla sosyo-politik konuları kapsayan liberal bir dünya görüşüdür. İkincil olarak burada Avrupa ülkelerinin kendi kültürlerini birer yumuşak güç olarak kullanması yani diğer ülkelerin kültürleri yer etmektedir. Üçüncü tarafısa hem Avrupa hem tüm dünya üzerinde kendi kültürel hegemonisini kuran ve bunu tutmak isteyen Amerikadır.

Burada bir taraf olarak görülen Batı kültürü tamamen politik ve sosyokültürel bir olgudur. Örneğin Batı artık kişisel düşünceyi, eşcinselleri ve etnik azınlıkları korumayı, liberal ve demokratik devlet yönetimini genel Batı kültürünün bir parçası olarak görmektedir.

Rusyanın özellikle Putinin son başkanlık dönemiyle birlikte (2012 den günümüze) politikası ve genel sosyal ortamı Batının bu kültürel-politik ortamıyla bağdaşmamaktadır. Günümüz Rusya rejimi Çar Rusyası devrindeki gibi dini de sarayın içine katmak ve din adamlarının rağbetini kazanmak için çeşitli kanunlar çıkarmıştır. Bu ilk bakışta Batı gibi din ve inanç özgürlüklerinin devlet tarafından korunmaya alınması gibi gözükse de sonradan Ortodoks kilisesinin gücünü artırmış diğer dini kesimlere o kadar etki etmemiştir. Dini özgürlüklerle ilgili çıkarılan kanunla aynı günde kabul edilen diğer kararsa ülkede eşcinsel propagandasının yasaklanmasıdır, günümüzde Batı özellikle eşcinsellikle ilgili sorunları çözmekte bu kadar ısrarcı bir duruş sergilerken Rusyanın bunu yapması onu Batıdan biraz daha uzaklaştırmıştır. Batının Rusyadaki kültür yayılmacılığını önlemek için çıkarılan bir yasayla (2014) yabancıların Rus medyasındaki (televizyon, gazete, radyo, onlayn medya) toplam sahip olabilecekleri hisse üst limiti 20% olarak sınırlandırılmıştır, yani günümüzde bu yasaya göre yeni ülkelerin ve ya yeni yabancı medyanın ülkeye girişi çok zordur. Batıdan ve özellikle Avrupadan bu uzaklaşmasıyla Rusya Avrupa kültürleri içerisinde en büyüklerinden biri olup diğerlerine etki etmek yerine, Rusyayı bir slav kültürü dünyasına çekmiş ve de Amerikadan farklı olarak ulusal ideolojiler ve kültür olarak değil salt Rus kültürünü diğer ülkelere empoze etmeğe çalışmakla yumuşak güç kullanmak istemektedir. Rusyanın karşısında kültürünü bir güç ve etki aracı olarak kullanan bir Avrupanın veya Batının olması, aynı NATO'nun büyümesine engel olmak için Ukrayna'ya savaş ilan etmesi gibi Batının kültürene karşı da Rusyayı bir savaş içerisine sokmuştur. Yani günümüz Rusyası kültür politikasını veya yumuşak gücünü kendisini Avrupanın bir parçası olarak gören ve onun içerisinde kendi hegemonisini kuran hatta bunun parçası olduğunu Birinci Dünya Savaşına girerekte gösteren Çar Rusyası gibi değil de siyasi ve kültürel etki arasında fark görmeyen, dialog ve özgürlüğün olmadığı, devlet tarafından bir kültürel hayatın dayatıldığı Sovyet Rusyası gibi kullanmaya devam ettiği için kaybetmektedir.